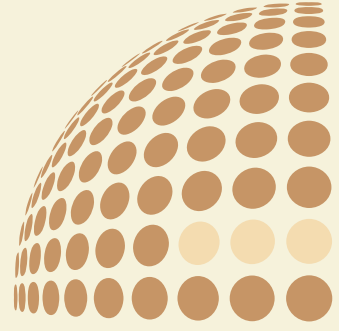


# SETA ANALİZ



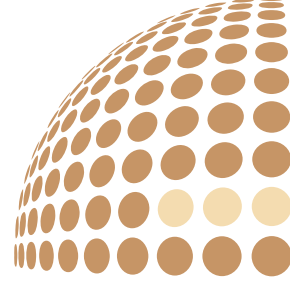
SETA | Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı | [www.setav.org](http://www.setav.org) | Mayıs 2011



## 12 EYLÜL'DEN 12 HAZİRAN'A SİYASİ PARTİLER BARIŞ VE DEMOKRASİ PARTİSİ (BDP)

RUŞEN ÇAKIR

# SETA ANALİZ



AA, Özgür Ayaydın

Sayı: 38 | Mayıs 2011

12 EYLÜL'DEN 12 HAZİRAN'A SİYASİ PARTİLER  
BARIŞ VE DEMOKRASİ PARTİSİ (BDP)

RUŞEN ÇAKIR

## İÇİNDEKİLER

- |   |    |
|---|----|
| I. YASAL KÜRT SİYASİ HAREKETİNİN TARİHİ   | 5  |
| II. SEÇİMLER VE YKSH  | 6  |
| III. BDP 12 HAZİRAN SEÇİMLERİNE NASIL BİR ORTAMDA GİRİYOR?                        | 10 |
| IV. BDP'NİN AÇMAZLARI   | 14 |
| V. BDP'NİN PKK VE ÖCALAN'LA İLİŞKİSİ  | 17 |
| VI. BDP'NİN 12 HAZİRAN STRATEJİLERİ   | 18 |
| VII. BAĞIMSIZ ADAYLARIN PROFİLİ   | 19 |
| VIII. YSK'NİN SEÇİM SÜRECİNE MÜDAHALESİ   | 20 |
| IX. SONUÇ YA DA KÜRT SİYASİ HAREKETİ İÇİN TARİHİ BİR FIRSAT: 12 HAZİRAN SEÇİMLERİ | 21 |

## ÖZET

Legal ve illegal Kürt siyasi oluşumlarıyla var olan bağı ve Kürt meselesiyle doğrudan ilişkisi dolayısıyla, BDP tartışmasının BDP'yi aşarak, hem Kürt meselesinin siyasal bağlamını hem de bu meseleyle ilişkili yasadışı ve yasal aktörleri de göz önüne alarak yapılması tarihsel bir zorunluluktur. Bu açıdan bakıldığında, BDP'nin 12 Haziran seçimleri gündemini KCK Operasyonları, İmralı'da süren görüşmeler, sivil itaatsizlik eylemleri, demokratik açılım gibi çeşitli dinamikler belirlemektedir. Bu unsurlar BDP için birçok avantaj barındırırken pek çok dezavantaja da yol açmaktadır.

BDP, seçmenin, kendisinin dışında neden AK Parti'yi tercih ettiğini doğru analiz edememekte, Türkiye'nin siyasal haritasındaki değişimi anlamakta zorlanmakta, PKK tabanının dışına açılarak Türkiye partisi haline gelememekte ve örgütün stratejilerinden bağımsız, hatta özerk politikalar geliştirememektedir.

Öte yandan, Türkiye siyasal hayatının son iki yılına damga vuran gelişmeler, BDP'nin potansiyel tabanıyla buluşmak için geliştirdiği yeni stratejiler ve bağımsız aday gösterme konusunda edindiği tecrübeler, normal şartlarda otuza yakın milletvekiliyle TBMM'de grup kurmasını mümkün kılmış gözükmektedir. 12 Haziran'da oluşacak olan TBMM'nin "yeni bir anayasa" için bir tür "kurucu meclis" gibi çalışacak olması BDP'nin kuracağı grubun ve izleyeceği stratejinin önemini daha da artırmaktadır.

Elinizdeki analiz bu çerçevede, 12 Haziran 2011 genel seçimlerine hazırlanan BDP'nin ne tür seçim stratejileri izlemekte olduğu ve izleyebileceği; bu seçimlerin BDP'nin geleceğine nasıl etki de bulunabileceği gibi soruları tartışmayı hedeflemektedir. Analiz, BDP'nin Kürt siyasi hareketi içindeki bilinen gidişatı tersine çevirme ihtimali olup olmadığını, bu bağlamda 12 Haziran 2011 genel seçimlerinin nasıl bir önem taşıdığını ele almaktadır.

## 12 EYLÜL'DEN 12 HAZİRAN'A SİYASİ PARTİLER BARIŞ VE DEMOKRASİ PARTİSİ (BDP)

Bu analiz, 12 Haziran 2011 genel seçimlerinin Barış ve Demokrasi Partisi (BDP) için ne anlam ifade ettiği; BDP'nin ne tür seçim stratejileri izlemekte olduğu ve izleyebileceği; bu seçimlerin BDP'nin geleceğine nasıl etkide bulunabileceği gibi soruları tartışmayı hedefliyor. Ne var ki BDP üzerine bir tartışma, genel olarak Kürt siyasi hareketini ve tabii ki Kürt sorunu üzerine tartışmaları da içermek durumundadır.

Bu bağlamda BDP tartışmasının BDP'yi aşarak yapılması kaçınılmaz bir zorunluluktur. Çünkü herşeyden önce BDP, yüzde 10 seçim barajı nedeniyle bu genel seçimlere de parti kimliğiyle değil bağımsız adaylarla giriyor. Bu adaylardan bazıları BDP yöneticisi veya üyesi bile değil.

Bu durumun temelinde Türkiye'deki Kürt siyasi hareketinin tarihsel arka planı yatıyor. Osmanlı İmparatorluğu'nun son yıllarından itibaren Türkiye'de Kürtlerin ayrı siyasal örgütlenmelere gittiklerini ve cumhuriyetin ilk yıllarında çok sayıda ayaklanmaya giriştiklerini biliyoruz. Bunların hiçbiri PKK'nın 1980'li yıllarda başlattığı hareket kadar etkili olmadı. Bugün de PKK dışında irili ufaklı, kimileri yasal, kimileri yasadışı çok sayıda Kürt milliyetçisi grup, çevre ve parti bulunmakla birlikte, bunların hiçbiri PKK'ya alternatif oluşturma potansiyeli taşımamaktadır.

Dolayısıyla Türkiye'de bir "Kürt siyasi hareketi"nden (KSH) bahsedildiğinde akla PKK ve Abdullah Öcalan'ın başını çektiği, sadece Türkiye'de değil, farklı Ortadoğu ülkelerinde ve Batı'da, yasal, yarı-yasal ve yasadışı alanlarda koordineli bir şekilde faaliyet gösteren çizginin gelmesi olağandır.

KSH, 1990 başlarından itibaren yasal siyaset alanında da etkili bir varlık göstermiştir. BDP, 7 Haziran 1990'da Halkın Emek Partisi (HEP) ile yola koyulan bu geleneğin günümüzdeki, daha üç yaşındaki temsilcisidir.<sup>1</sup> (Bu geleneği "yasal Kürt siyasi hareketi" (YKSH) olarak adlandıracağız.)<sup>2</sup>

1. BDP, Demokratik Toplum Partisi'nin (DTP) kapatılma ihtimaline hazırlık olarak Nisan 2008'de kuruldu ve Aralık 2009'da DTP Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılınca fiilen onun yerini aldı.

2. Bir önceki seçimlerde Hatem Ete tarafından kaleme alınan DTP Raporu'nda bu gelenek "Kürt legal siyasal oluşumu (KLSO)" olarak tanımlanmıştı. Bu tanımlamaya herhangi bir itirazımız olmamakla birlikte YKSH'yi kullanmayı tercih ediyoruz.

YKSH (bugün için BDP), genel Kürt siyasi hareketinin ayrılmaz bir parçasıdır, fakat ileride ayrıntılarıyla değerlendireceğimiz gibi, bu hareket içindeki belirleyici öge değildir; YKSH genellikle yasadışı (öncelikle Abdullah Öcalan ve PKK üst düzey yönetimi) ve yarı yasal (günümüzde Demokratik Toplum Kongresi (DTK) ve onun yöneticileri) Kürt siyasi hareketine tabi olmuş, bu kişi ve kurumlara karşı açık ve tutarlı eleştiriler geliştirmemiş ve herhangi bir şekilde ve herhangi bir zamanda hareketin geneline damga vuramamıştır.

Bu analizde, BDP'nin Kürt siyasi hareketi içindeki bu bildiğimiz gidişatı tersine çevirme ihtimali olup olmadığını, bu bağlamda 12 Haziran 2011 genel seçimlerinin nasıl bir önem taşıdığını ele almayı hedefliyoruz.

## I. YASAL KÜRT SİYASİ HAREKETİNİN TARİHİ

1989 yılında Sosyaldemokrat Halkçı Parti (SHP) saflarında siyaset yapan yedi Kürt milletvekili, Paris Kürt Enstitüsü'nün yine Paris'te düzenlediği uluslararası Kürt Konferansı'na katıldıkları için partilerinden ihraç edildiler. Bunun üzerine 7 Haziran 1990 tarihinde SHP'den üç milletvekilinin daha katılımıyla Halkın Emek Partisi'ni (HEP) kurdular. Her ne kadar Fehmi Işıklar ve Abdullah Baştürk gibi Türk solunun ve işçi hareketinin önde gelen bazı isimleri vitrinde ön planda olsa da, HEP ağırlıklı Kürtleri bir araya getiren bir partiydi ve yasal Kürt siyasi hareketinin (YKSH) başlatıcısı olarak kabul edildi.

HEP'liler bir yıl sonraki genel seçimlerde kendilerini dışlamış olan SHP ile seçim ittifakı yaptılar ve TBMM'de 22 milletvekili ile temsil edilme imkânına kavuştular. Seçimlerden kısa bir süre sonra HEP'lilerin büyük çoğunluğu SHP'den ayrılıp tekrar HEP'e döndü. Diyarbakır Milletvekili Leyla Zana'nın TBMM yemin töreni sırasında Meclis kürsüsünden Kürtçe konuşmasıyla HEP'in kapatılma süreci de başlamış oldu. Daha sonra örneklerini göreceğimiz gibi Anayasa Mahkemesi 1991'de kapatma davası açar açmaz Demokrasi Partisi (DEP) "yedek parti" olarak devreye girdi. Nitekim 1993'te HEP kapatılınca milletvekilleri topluca DEP'e katıldılar.

YKSH ilk ciddi sınavına HEP/DEP ile girdi ve başarısız oldu. Ancak Kürt sorununun ve buna bağlı olarak çatışma atmosferinin en can yakıcı olduğu bir dönemde, siyasi açıdan hayli tecrübesiz olan HEP/DEP'lilerin başarılı olma şansları bulunduğu da pek söylenemezdi. PKK'nın Güneydoğu'daki saldırılarını "kurtarılmış bölgeler" yaratma hedefine bağlı olarak tırmandırdığı, Tansu Çiller başkanlığındaki hükümetin inisiyatifi başta TSK olmak üzere güvenlik birimlerine bıraktığı; daha tehlikelisi, "terörle mücadele" adına yasadışı faaliyetlere göz yumduğu, hatta teşvik ettiği ve çatışmaların PKK'nın "kör terör eylemleri" yüzünden büyük şehirlere sıçradığı bir dönemde gözler Kürt siyasetine çevrilmişti. DEP'in başında "şahin" olarak nitelenen Hatip Dicle vardı ve onun PKK saldırılarını meşrulaştırmaya yönelik açıklamaları Türk kamuoyunda bu partiye yönelik kuşku ve nefreti daha da tırmandırdı. DEP'liler, yaklaşan 1994 yerel seçimleri öncesi, yükselişte olan Refah Partisi'ni engellemek için Türk milliyetçiliğine ve dolayısıyla DEP karşıtlığına ağırlık veren merkez sağ partilerinin oyununu bozma becerisine de sahip değillerdi. Sonuçta 2 Mart 1994'te yedi DEP milletvekili, dokunulmazlıkları kaldırdık-

YKSH (bugün için BDP), genel Kürt siyasi hareketinin ayrılmaz bir parçasıdır, fakat ileride ayrıntılarıyla değerlendireceğimiz gibi, bu hareket içindeki belirleyici öge değildir.



Devletin, Kürt siyasi hareketini baskı yoluyla tasfiye etmenin imkansızlığını 1990'ların ortasında kavramaya başladığını ifade etmek gerekir.

tan sonra göz altına alınıp tutuklandı. DEP de, Haziran 1994'te Anayasa Mahkemesi tarafından kapatıldı.

DEP'in yerini Mayıs 1994'te "yedek parti" olarak kurulmuş olan, Murat Bozlak başkanlığındaki Halkın Demokrasi Partisi (HADEP) aldı. HADEP'in YKSH'nin en uzun ömürlü partisi olmasının ardındaki asıl neden, parti yöneticilerinin tecrübe ve becerisinden çok Öcalan ve PKK'nın strateji değişikliğine yönelmiş olmaları ve buna bağlı olarak çatışma ortamının belirgin bir şekilde yumuşamasıdır. Bu noktada, devletin, Kürt siyasi hareketini baskı yoluyla tasfiye etmenin imkansızlığını tam da bu yıllarda kavramaya başladığını da ifade etmek gerekir.

Bununla birlikte HADEP de Anayasa Mahkemesi'nin hışımına uğradı ve Ocak 1999'da başlayıp 49 ayda tamamlanan bir sürecin ardından 13 Mart 2003'te kapatıldı. HADEP'in yeriniyse daha 1997'de kurulmuş olan Tuncer Bakırhan başkanlığındaki Demokratik Halk Partisi (DEHAP) aldı. 2003 yılında da DEHAP hakkında dava açıldı ancak bu parti kararı beklemeden, 2005'te kendisini feshederek, Abdullah Öcalan'ın talimatıyla kurulmuş olan Demokratik Toplum Partisi (DTP)'ne iltihak etti.<sup>3</sup>

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı 16 Kasım 2007'de DTP'nin kapatılması talebiyle Anayasa Mahkemesi'ne başvurdu. Kapanma ihtimalinin yüksek olması nedeniyle YKSH bünyesinde Nisan 2008'de Barış ve Demokrasi Partisi (BDP) kuruldu. Davanın açılmasından tam iki yıl sonra Mahkeme BDP'yi oybirliğiyle kapattı ve Aysel Tuğluk ile Ahmet Türk'e siyaset yasağı getirdi. DTP'li milletvekilleri ve belediye başkanlarının toplu olarak transfer olduğu BDP'nin başınsa ilk olağanüstü kongreyle, eşbaşkan olarak Diyarbakır milletvekilleri Selahattin Demirtaş ile Gültan Kışanak geçti.

## II. SEÇİMLER VE YKSH

### 1995 Genel Seçimleri

DEP'in PKK'nın güdümünde olduğu, Öcalan'ın çağrısıyla 27 Mart 1994 yerel seçimlerini boykot etmesiyle iyice ortaya çıkmıştı. Eğer DEP yönetimi, devlet eliyle yürütülen yoğun karşı propagandaya, milletvekillerinin TBMM'den cezaevine götürülmesine ve PKK'nın dayatmalarına rağmen yerel seçimlere katılmış olsaydı, Kürt sorununun, dolayısıyla Türkiye'nin kaderi başka olabilirdi. Çünkü Refah Partisi'nin (RP) ilk ciddi patlamasının yaşandığı 1994 yerel seçimlerinin Türkiye için ne derece kritik bir eşik olduğu zamanla daha iyi anlaşıldı. Bu arada DEP'in seçim boykotunun, esas olarak Güneydoğu'da geleneksel olarak güçlü olan RP'nin işine yaramış olduğunu da hatırlatmak gerekiyor.

YKSH, 1995 seçimlerine tarihinde ilk kez kendi başına katıldı. Bazı sol grupların da desteğini alan HADEP, 1.171.623 oyla yüzde 4,17'de kaldı ve yüzde 10'luk ülke barajını aşamayıp TBMM'ye giremedi. Oylarının büyük çoğunluğunu Güneydoğu'dan alan HADEP'in, Doğu Anadolu'da ve son yıllardaki zorunlu göçlerle Kürt seçmenlerin sayı-

3. DEHAP'ın 2004 yerel seçimlerinden başarısız çıkması üzerine Öcalan avukatları aracılığıyla yeni bir parti kurulması ve o tarihte faaliyette olan DEHAP ile Özgür Toplum Partisi'nin (ÖTP) de buna katılması yolunda talimat vermişti. Ön çalışmaları büyük ölçüde Öcalan'ın direktifleriyle tamamlanan DTP 9 Kasım 2005'de kuruldu. Yine Öcalan'ın talimatı gereği biri kadın (Aysel Tuğluk), diğeri erkek (Ahmet Türk) iki eşbaşkana sahip olan DTP'nin ömrü 4 yıl oldu.

sının hızla arttığı İstanbul, Adana, Mersin, İzmir gibi büyükşehirlerde belirgin bir atılım yapamaması dikkati çekti. Büyükşehirlerdeki Kürt seçmenlerin büyük bir bölümünün HADEP yerine, bir buçuk yıl önce yerel seçimlerden zaferle çıkmış olan RP'yi tercih ettikleri gözlemlendi. Öte yandan HADEP'in barajı aşamaması nedeniyle hak ettiği milletvekillerinin çoğu da RP'ye gitti.

HADEP'liler seçimdeki bariz başarısızlığı, "içeride" değil de "dışarıda" arama yoluna gittiler. Devletten gelen baskıları, maddi imkansızlıkları, seçmenlerin büyük kısmının göç nedeniyle kayıtlarını yaptıramayıp oy kullanamamalarını esas gerekçeler olarak açıkladılar.

HADEP'in başarısızlığının ana nedeninin, bu partinin yüzde 10 barajını geçebileceğine seçmeni ikna edememesi olduğunu söyleyebiliriz. Bu noktada HADEP yöneticilerinin (aslına bakılacak olursa Öcalan ve diğer PKK kadrolarının), RP'nin (dolayısıyla siyasal İslam'ın) yükselişinin gerçek nedenlerini ve bu partinin sistem karşıtı pozisyonlarının kendi tabanında da belirgin bir sempati yaratmış olduğunu kavrayamamış olması ciddi bir faktördü. "Türkiye partisi" olma iddiasını kanıtlamak için bazı sol gruplarla işbirliğine giden HADEP bu şekilde çok az bir oy kazanırken, bu şekilde dindar Kürtlerin RP'ye yönelmelerini de hızlandırmış oldu.

### 1999 Genel ve Yerel Seçimleri

Türkiye, 28 Şubat 1997'deki Milli Güvenlik Kurulu toplantısıyla başlayan sancılı süreci bir an önce atlatabilmek amacıyla 18 Nisan 1999 günü hem genel, hem yerel seçimler için sandık başına gitti. Kapatılan RP'nin yerini Fazilet Partisi (FP) almıştı, ama YKSH yeniden HADEP'le seçimlere girme fırsatı yakalıyordu. Ülkeyi seçime götüren azınlık hükümetinin başbakanı, DSP Lideri Bülent Ecevit'in en büyük kozu, Öcalan'ın Amerikalılar tarafından Kenya'da yakalanıp Türkiye'ye teslim edilmesi idi. Nitekim bu teslimatın da etkisiyle DSP büyük bir oy patlaması yapıp genel seçimlerden birinci parti olarak çıktı (yüzde 22,19). Onu MHP izledi (yüzde 17,98).

Öcalan'ın yakalanması sonrasında nasıl bir performans göstereceği merak edilen HADEP ise yine yüzde 10 barajının altında kaldı, fakat yaklaşık 300 bin fazla oy alarak oy oranını yüzde 4,2'den yüzde 4,7'ye çıkardı. Daha önemlisi, HADEP yerel seçimlerde kayda değer bir başarı gösterdi ve 7'si il (Diyarbakır, Ağrı, Batman, Bingöl, Hakkâri, Siirt ve Van) olmak üzere toplam 37 belediye başkanlığı kazandı.

Baraj nedeniyle TBMM'de temsil edilemeyen YKSH, bu vesileyle esas olarak belediyeler ve belediye başkanları üzerinden varlığını sürdürür oldu. Ne var ki HADEP'li belediye başkanları ve onların kurduğu ekiplerin, bu ağır siyasi sorumluluğun üstesinden ne ölçüde gelebildikleri tartışmalıdır. Örneğin dönemin belediye başkanları içinde günümüzde adları hatırlanabilen veya YKSH'de öne çıkan pek kimse yoktur. Bununla birlikte HADEP'li belediyelerin Kürt kimliğinin inşasında hatırı sayılır bir rol oynamış oldukları da bir gerçektir.

### 3 Kasım 2002 Genel Seçimleri

YKSH, 3 Kasım 2002 genel seçimlerine, DEHAP adıyla, Emek Partisi (EMEP) ve Sosyalist Demokrasi Partisi (SDP) ile ittifak yaparak girdi ve oylarını daha da artırdı. Ne var ki DE-

1995 seçimlerinde, "Türkiye partisi" olma iddiasını kanıtlamak için bazı sol gruplarla işbirliğine giden HADEP, çok az bir oy kazanırken, bu şekilde dindar Kürtlerin RP'ye yönelmelerini de hızlandırmış oldu.

Yasal Kürt partileri, çatışma ve buna bağlı olarak devletin baskı politikalarının ön planda olduğu dönemlerde mi, yoksa çatışmaların olmadığı ya da az olduğu, nispeten barış ortamlarında mı daha başarılı olurlar?

HAP'ın, Türkiye genelindeki oy oranını yüzde 6,14'e, aldığı toplam oyu da 1.933.680'e çıkarmasında söz konusu sol partilerin ciddi bir katkısının olmadığı, oy artışlarının büyük ölçüde Kürt seçmenler sayesinde olduğu kesindir. Kesin olan bir başka nokta da, DEHAP'ın hak ettiği milletvekillerinin ezici bir çoğunluğunun AK Parti hanesine yazılmış olduğudur.

2002 seçimleri sonuçları, öteden beri gündemde olan bir soruyu cevaplamakta ipuçlarıyla doluydu. Soru şuydu: Yasal Kürt partileri, çatışma ve buna bağlı olarak devletin baskı politikalarının ön planda olduğu dönemlerde mi, yoksa çatışmaların olmadığı ya da az olduğu, nispeten barış ortamlarında mı daha başarılı olurlar?

2002 seçimlerine baktığımızda ikinci şıkkın doğru olduğunu düşünebiliriz. Şöyle ki, Öcalan yakalandıktan kısa bir süre sonra ülke içindeki PKK militanlarının Kuzey Irak'a çekilmesini sağladı; ardından PKK'ya, 2004 yılına kadar sürecek bir ateşkes ilan ettirdi, DEHAP böylesi bir yumuşama ortamında girdiği seçimlerde, YKSH tarihinin en yüksek oy oranına ulaştı.

### 28 Mart 2004 Yerel Seçimleri

YKSH'nin, 2004 yerel seçimlerinde son derece isabetsiz bir strateji benimsemiş olduğu ileri sürülebilir. İki yıl önce parlak bir sonuç almış olan DEHAP, bu seçimlere, kuşkusuz yine "tüm Türkiye'yi kucaklama" kaygısıyla, "Demokratik Güç Birliği" çatısı altında ve Murat Karayalçın liderliğindeki SHP'nin adı altında girdi. Ancak DEHAP seçmeninin bu güç birliğini hayli yadırgamış olduğu seçim sonuçlarıyla ortaya çıktı: SHP'nin İl Genel Meclisi seçimlerinde aldığı oy, DEHAP'ın iki yıl önce ulaştığı oranın bir puan altına düşüp yüzde 5,1'de kaldı. Yine 2002'de DEHAP tek başına 2 milyona yakın oy almışken, bu seçimde ittifak 1,6 milyon civarını aşamadı.

DEHAP için en büyük başarısızlık, elindeki il belediye başkanlıklarının dördünü (Siirt, Bingöl, Ağrı ve Van) AK Parti'ye kaptırmasıydı. Diyarbakır, Batman ve Hakkâri'yi muhafaza edip bunlara Şırnak ve Tunceli belediye başkanlıklarını ekleyen DEHAP 5'i il olmak üzere toplam 64 belediye başkanlığını kazandı.

2004 yerel seçimleri, YKSH'ne bağlı partilerin tüm Kürtleri temsil etmediği, edemeyeceği yolundaki önermenin güçlenmesine kapı araladı. AK Parti'nin, iki yıl önce DEHAP'a oy vermiş seçmenlerin bir bölümünü yanına çekmeyi başarmış olması, hem iktidar partisinin bu süredeki icraatının belli ölçülerde olumlandığı, hem de YKSH'nin ateşkesle birlikte girilen yeni sürece uygun politikalar geliştirmekte zorlandığı anlamına geliyordu. AK Parti'nin iktidara gelir gelmez AB'ye tam üyelik perspektifinde kolları sıvaması ve buna paralel olarak demokratikleşme yolunda kayda değer adımlar atması, tabii bu arada Kürt sorununda devletin geleneksel "güvenlik temelli" politikalarından sıyrılmaya başlaması YKSH'nin ezberlerini büyük ölçüde bozmuştu.

HEP geleneğinin 2004 yerel seçimlerinin mesajını doğru okumada güçlük çektiği, PKK'nın seçimlerden iki ay sonra ateşkesi bozma tehdidiyle gün yüzüne çıktı. Ancak savaşı yeniden tırmandırma iddiasının, uzun süreli bir çatışmasızlık ortamı yaşayan ve yeniden 1990'lı yıllara dönmek istemeyen Güneydoğulu vatandaşları hiç de heyecandırmadığı görüldü.



2004 yerel seçimlerinin sonuçlarının iktidar partisi tarafından da yanlış okunduğu veya en azından abartıldığı söylenebilir. Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, bu seçim sonuçlarından hareketle, Kürt seçmenlerin aklının kimliğe dayalı politikalar yerine hizmete dayalı politikalarla çelinebileceğine inandı ve bir sonraki yerel seçimlerde Diyarbakır ve Batman belediyelerini kazanmak için yıllar öncesinden kolları sıvadı. Ne var ki bu düşüncenin çok da isabetli olmadığı 2009 yerel seçimleriyle anlaşıldı.

## 22 Temmuz 2007 Genel Seçimleri

Her genel seçim öncesi gündeme gelen, fakat son anda vazgeçilen bağımsız adaylarla seçime katılma stratejisi YKSH tarafından nihayet 2007 genel seçimlerinde hayata geçirildi. Bu kararda DEHAP'ın 2002 seçimlerinde sol ittifakla seçime girip yaşadığı hayal kırıklığının da etkisi büyüktü. Öte yandan Öcalan, YKSH'nin ne yapıp edip TBMM'de temsil edilmesi gerektiğini dayatıyordu.

"Bin Umut Adayları" başlığı altında 43 ilde 58 bağımsız adayla seçimlere katılan DTP 30-35 civarında milletvekili çıkarmayı hedefliyordu, fakat 22 milletvekili ile yetinmek zorunda kaldı. DTP'nin bağımsız adaylarını seçtirebildiği iller şunlardı: Batman (2), Bitlis (1), Diyarbakır (4), Hakkâri (1), Iğdır (1), İstanbul (2), Mardin (2), Muş (2), Siirt (1), Şanlıurfa (1), Şırnak (2), Tunceli (1), Van (2).

Doğu ve Güneydoğu bölgesindeki toplam 119 milletvekilinin 20'sini DTP alırken, 86'sını AK Parti, 7'sini CHP, 4'ünü MHP, 1'ini de DTP haricindeki başka bir bağımsız aday aldı. DTP'li adaylar, iddialı oldukları Adana ve Mersin'de kıl payı seçimi kaybederken (ki her iki seçim bölgesinde de ciddi ihlal iddiaları söz konusu oldu) İstanbul'un 1. ve 3. Bölgelerinden birer ismi Meclis'e yolladı. DTP'nin Doğu ve Güneydoğu'daki oy oranı 3 Kasım 2002 seçimlerinde yüzde 22,1 iken 22 Temmuz 2007 seçimlerinde yüzde 19,6'ya geriledi. Sonuçta DTP kökenli bağımsız adaylar ülke genelinde oyların yüzde 4'ünü alabildiler. Ne var ki bu oranı, parti olarak girilmiş olan seçimlerdeki oy oranlarıyla kıyaslamamızın ne derece doğru olduğu tartışmalıdır.

2007 seçim sonuçlarından hareketle, Güneydoğu'da devlet ile PKK'nın başını çektiği "Kürt hareketi"nin baş başa kalmış olmadığı söylenebilir miydi? AK Parti'yi devletle (sistemle) özdeşleştiren DTP'lilere göre bu sorunun cevabı "hayır"dı. Ancak iktidar partisinin birçok konuda sistemin bazı asli unsurlarıyla çatıştığı, hele seçimlere cumhurbaşkanlığı krizi atmosferinde girildiği göz önüne alındığında DTP'lilerin cevabının zayıf ve yetersiz kaldığı anlaşılıyordu.

Hemen ardından ikinci bir soru gündeme geliyordu: AK Parti'nin tırmanışı esas olarak bölge halkının dindarlığına ve bazı cemaatlerin son dönemlerde yoğunlaşan faaliyetlerine bağlanabilir miydi?

Güneydoğu'da muhafazakâr partilerin geleneksel olarak zaten rahat bir şekilde yüzde 20'lerin üzerine çıktıkları biliniyordu. Yine de AK Parti'nin yer yer yüzde 50 ve 60'ları aşmasında yepyeni bir şeyler olduğu kesindi. Bu noktada İslam faktörünü çok da abartmamak ve "din bir ölçüde etkili olmuştur" diye ihtiyatlı konuşmak gerekiyordu, çünkü:

1. Bölgede zaten etkili olan muhafazakârlığın bir nebze arttığı gözlenmekle birlikte çok yoğun bir İslamlaşma yaşandığı da söylenemezdi. Hatta kent merkezlerinde modernleşme çok daha görünür hale gelmişti.

HEP geleneğinin 2004 yerel seçimlerinin mesajını doğru okumada güçlük çektiği, PKK'nın seçimlerden iki ay sonra ateşkesi bozma tehdidiyle gün yüzüne çıktı.

2009 yerel seçimleri, AK Parti'nin, Kürt sorununu kimlik alanından hizmet alanına taşıyarak süreç içerisinde çözme stratejisinin etkili olmadığını ortaya çıkardı.

2. AK Parti, sadece Güneydoğu'da değil tüm ülke çapında büyük bir patlama yapmıştı. Her bölgede yerel bazı unsurlar etkili olmuş olabilirdi ama tüm bölgeleri kuşatacak şekilde daha genel gerekçeleri öne çıkarmak daha makul olacaktı.
3. DTP'ye oy verenlerin dışında seçmenin AK Parti'ye yönelmesinin esas nedeni, merkez sağ ve sol partilerin çökmüş olmasıydı. CHP ve MHP'ninse zaten Güneydoğu'dan oy almak gibi bir dert ve çabaları olmadığı da biliniyordu.

### 29 Mart 2009 Yerel Seçimleri

DTP'nin 2009 yerel seçimlerinde, il genel meclisi seçimlerinde oyların yüzde 5,7'sini almış olması, bir önceki seçimde elde edilen yüzde 4 oranının aldatıcı olduğunu gösterdi. Yine de yedi yıl önce DEHAP'ın genel seçimlerde ulaştığı yüzde 6,4'ün gerisinde kaldığı da ortadadır. Bu çerçevede, DTP'nin bütün olanaksızlıklar ve sağdan-soldan (devlet, hükümet, İmralı, Kandil) baskı ve engellemelere rağmen çarpıcı bir sonuç elde ettiği söylenebilir.

Bu seçimlerde DTP biri büyükşehir (Diyarbakır) olmak üzere 8 il ve 50 ilçede belediye başkanlıklarını kazandı. DTP'nin bu seçimlerdeki en büyük başarısı, AK Parti ve lideri Erdoğan'ın yıllar öncesinden başlayan hazırlıklarına rağmen elindeki il belediye başkanlıklarının hiçbirini iktidar partisine kaptırmaması, hatta Van ve Siirt'i bu partiden kazanmış olmasıdır.

2009 yerel seçimleri, AK Parti'nin, Kürt sorununu kimlik alanından hizmet alanına taşıyarak süreç içerisinde çözme stratejisinin etkili olmadığını ortaya çıkardı. Nitekim yerel seçimlerin hemen ardından çizgi değiştiren iktidar partisi Kürt sorununa, adını koyarak sahip çıktı ve aynı yılın yaz aylarında, adı birkaç kez değişecek olan "Kürt açılımı"nı başlattı.

DTP'li yıllar, YKSH içerisinde öteden beri tanık olduğumuz "güvercinler-şahinler" ayrışmasının iyice su yüzüne çıktığı bir dönem oldu. DTP, önceki partilerin de başına geldiği gibi, İmralı (Öcalan) ve Kandil (PKK) arasında sıkışmış durumdaydı ve bu iki odağın yaşadığı her türlü değişimden fazlasıyla nasibini alıyordu. Öcalan ilk olarak DTP'nin başına bir "şahin" in, Hatip Dicle'nin geçmesini istiyordu. Fakat daha sonra "güvercin" olarak tanınan Türk ile Tuğluk'un eşbaşkanlıklara gelmesine rıza gösterdi. Ne var ki kısa süre içinde DTP içinde darbe yaptı. Yine "güvercin" Tuğluk yerini "şahin" bilinen Emine Ayna'ya, Türk de yerini bir başka "şahin" Nurettin Demirtaş'a bıraktı.

### III. BDP 12 HAZİRAN SEÇİMLERİNE NASIL BİR ORTAMDA GİRİYOR?

BDP'nin 12 Haziran genel seçimlerine nasıl bir ortamda girdiğini anlamak için öne çıkan bazı dinamikleri irdeleyecek olursak:

**Demokratik açılım:** Her ne kadar bir süredir, ilk zamanlardaki gibi heyecanla gündemde tutulmasa da, hükümetin ilk başta "Kürt açılımı" dediği, daha sonra "demokratik açılım" olarak adlandırdığı ve nihayet "milli birlik ve kardeşlik projesi"ne dönüşen

sürecin 12 Haziran seçimlerine doğrudan etkisi bulunduğu açıktır. Bitip bitmediği, durup durmadığı ve/veya seçim sonuçlarına göre yeniden şekillenip şekillenmeyeceği tartışmalarını şimdilik bir kenara bırakacak olursak, AK Parti hükümetinin 2009 yazında başlattığı açılımın Türkiye'deki Kürt sorunu algısını kökünden değiştirdiği bir gerçektir. Başta Cumhurbaşkanı Gül ve Başbakan Erdoğan olmak üzere devletin en üst düzeyi tarafından sorunun "Kürt sorunu" olarak tanımlanması, ülkedeki diğer sorunların "anası" olduğunun kabullenilmesi ve devletin yıllar boyunca Kürt taleplerini bastırma için geliştirmiş olduğu politikaların ve gerçekleştirmiş olduğu baskı ve zulümlerin bir tür özeleştirisinin yapılmış olması, KSH'ni (dolayısıyla BDP çevresini) ellerindeki en büyük kozu kaybetme kaygısına sevk etti.

Çünkü KSH tüm stratejilerini, isabetli bir şekilde, devletin inkar ve asimilasyon politikalarını temel alarak oluşturmaktaydı. Devletin Kürt kimliğini tanıması, Kürtlerin taleplerini belli bir süreç içerisinde karşılamayı taahhüt etmesi ve buna bağlı olarak toplumun farklı kesimlerini seferber ederek bir ortak düşünce, tartışma ve çözüm üretme sürecini başlatmasının KSH'nin söylem ve stratejilerini gözden geçirmesine yol açması kaçınılmazdı. Fakat genel olarak KSH'nin, özel olarak da bunun yasal uzantılarının bu zorlu yeniden yapılanma için kolları sıvamak yerine, açılımın hata ve zaafalarını abartma, hükümetin açılımı sürdürmede karşılaştığı zorlukların onun için birer "açmaz"a dönüşmesine katkıda bulunma yolunu seçtiler. Yine de KSH'nin devleti eski kadar "inkar ve asimilasyon"la suçlayamadığı gözleniyor. Bunun yerine açılımın "esas hedefi"nin, kendilerinin tasfiyesi olduğunu ileri sürüyorlar.

**KCK operasyonları ve tasfiye endişesi:** KSH'nin "tasfiye" kaygılarının birinci derecede nedeni KCK (Koma Ciwaken Kürdistan, Kürdistan Topluluklar Birliği) operasyonlarıdır. 2009 yerel seçimlerinden sonra başlayan bu operasyonlar, daha sonra ülke çapında dalga dalga yayıldı ve bu kapsamda çok sayıda siyasi parti yöneticisi, sivil toplum kuruluşu üye ve yöneticisi, ama en önemlisi belediye başkanı tutuklandı.

Bu kişiler, yasadışı Kürt siyasi hareketiyle (PKK) yasal olan (BDP) arasında köprü vazifesi gördükleri gerekçesiyle tutuklandılar. İlk başta tam anlaşılmayan ve üzerinde fazla durulmayan KCK operasyonları, kamuoyunun yakından tanıdığı bazı Kürt siyasetçi ve kanaat önderinin, 2009 yılının son günlerinde, Diyarbakır'da plastik kelepçelerle sıraya dizilmiş fotoğrafları yayımlanınca gündeme oturdu.

Bu fotoğraf, özellikle hükümetin Kürt açılımına başından beri geniş ölçüde destek veren bazı kişi ve çevrelerde tam bir şaşkınlık yarattı. Tam da hükümetin artık iyice tıkanmışa benzeyen Kürt açılımında ne tür adımlar atacağı; özellikle PKK'nın silahsızlandırılması için hangi formülleri geliştireceği merakla beklenirken, bu fotoğraf, çoktan terk edilmiş olduğu düşünülen "güvenlikçi" politikaların devlet katında tekrar egemen olmaya başladığı kaygılarına neden oldu.

KCK operasyonlarının, devletin inkar ve asimilasyon politikalarından alenen vazgeçmesi nedeniyle içine düşmüş olduğu derin siyasi krizden KSH'ni kurtaran bir tür "hayat öpücüğü" olduğu söylenebilir. Devlet ne bu operasyonlarla yasal ve yasadışı Kürt siyasi hareketi arasındaki köprüleri yıkabildi, ne operasyonları devlete telkin edenlerin

Devletin Kürt kimliğini tanıması, Kürtlerin taleplerini belli bir süreç içerisinde karşılamayı taahhüt etmesi ve buna bağlı olarak toplumun farklı kesimlerini seferber ederek bir ortak düşünce, tartışma ve çözüm üretme sürecini başlatmasının KSH'nin söylem ve stratejilerini gözden geçirmesine yol açması kaçınılmazdı.

KCK operasyonları KSH'nin "tasfiye" kaygılarını ve buna bağlı olarak geliştirdiği politikalar ve eylemleri bir anlamda meşrulaştırırken, bütün bu sürece paralel olarak İmralı'da Abdullah Öcalan ile devletin bazı yetkilileri arasındaki görüşmelerin sürüyor olması çelişkili bir durumu ortaya çıkarıyor.

öngördüğü gibi "şahinler" in yerini "güvercinler" in almasını sağlayabildi. Ayrıca KSH'nin bu operasyonlardan hareketle yürüttüğü propaganda kampanyasına karşı hiçbir alternatif geliştirilemedi. KCK sanıklarının savunmalarını Kürtçe yapma ısrarları ve mahkeme heyetlerinin bu konuda sergilediği "zamandı" refleksi de KSH'nin bu süreçten kârlı çıkmasına yol açtı.

Sonuç olarak KCK operasyonlarının, 12 Haziran seçimlerinde BDP'nin en güçlü propaganda kozlarından olacağını söyleyebiliriz. Nitekim altı KCK tutuklusunu BDP tarafından bağımsız aday olarak gösterildi. Sadece bu adım bile KCK operasyonlarının stratejisinin doğruluğunu sorgulamaya yeterli olabilir.

**İmralı'da süren görüşmeler:** KCK operasyonları KSH'nin "tasfiye" kaygılarını ve buna bağlı olarak geliştirdiği politikalar ve eylemleri bir anlamda meşrulaştırırken, bütün bu sürece paralel olarak İmralı'da Abdullah Öcalan ile devletin bazı yetkilileri arasındaki görüşmelerin sürüyor olması çelişkili bir durumu ortaya çıkarıyor. DTP'nin kapatılmasının ardından alınan "sine-i millete dönüş" ya da PKK'nın "eylemsizlik" i sonlandırma kararlarından İmralı'dan gelen ayarla hemen vazgeçilmesi örneklerinde açıkça görüldüğü gibi, içinden geçtiğimiz sürecin temel belirleyicisi, "devletin tasfiye politikalarını boşa çıkarma" değil, Öcalan'ın devletle yürüttüğü "çözüm görüşmeleri" nin önünü açma, kolaylaştırma veya en azından zorlaştırmama kaygısıdır. Buradan hareketle, BDP'nin seçim stratejisini devlete karşı Öcalan'ın elini güçlendirme temeline oturttuğu söylenebilir. Bu bir yandan, her ne yaşanırsa yaşansın, gerek devletle gerekse Türk kamuoyuyla mutlak bir kopuş anlamına gelecek tepkiler vermemeyi; diğer yandan TBMM'de olabildiğince çok sayıda ve olabildiğince nitelikli milletvekilleriyle temsil edilmeyi içermektedir.

**Sivil itaatsizlik eylemleri:** Bu noktada, son dönemde yürütülen "sivil itaatsizlik" eylemlerinin devlet-Öcalan görüşmelerini zora sokma potansiyeli bulunup bulunmadığı sorusu akla gelmektedir. Ancak "sivil itaatsizlik" kampanyasının, bizzat Öcalan tarafından, Arap ayaklanmalarından ilhamla KSH'ne dayatıldığı biliniyor. İlk başta çelişkili görünen bu durumdan şu sonuç çıkarılabilir: Öcalan devletle sürdürdüğü görüşmelerde elini olabildiğince güçlü tutmak istiyor. Bu güç, sadece KSH'nden ve onun Kürtleri seferber edebilme, onları devletin karşısına çıkarabilme güç ve yeteneğinden devşirilebilir. Bu nedenle Öcalan İmralı'dan gerek BDP'ye, gerekse PKK'ya, devletle "körü körüne" çatışmaya girilmemesi, buna karşılık devlete karşı hiçbir şekilde boyun eğici bir tavır takılmaması yolunda talimatlar yolluyor.

BDP'nin seçim kampanyasını bütün partilerden önce, "sivil itaatsizlik" eylemleriyle başlatmış olduğunu söyleyebiliriz. Bu nedenle söz konusu eylemleri daha yakından irdelemek gerekiyor.

Bu eylemlerin kaynağında Öcalan olduğunu, onun da ilhamını Tunus ve Mısır başta olmak üzere Ortadoğu'daki ayaklanmalardan aldığını biliyoruz. Zaten BDP'lilerin ülkenin dört bir tarafında açtıkları "demokratik çözüm çadırları" da son Arap ayaklanmalarından apartma. Nitekim BDP ve DTK (Demokratik Toplum Kongresi) yetkilileri her vesileyle Türkiye'de, Arap ülkelerinden daha etkili gösteriler düzenleyebileceklerini söylüyorlar.

Ancak ortada çok hayati bir fark var: Arap ayaklanmalarının hemen hiçbirinin ardında, Türkiye'deki KSH gibi güçlü, deneyimli ve son derece örgütlü bir muhalefet hareketi yok. Örneğin bu ülkelerin hemen tümünde muhalefetin siyasete katılma kanalları büyük ölçüde kapalıyken, Türkiye'de Kürt hareketi, her ne kadar karşısına bir dizi zorluk çıkarılsa, önünde yüzde 10 barajı gibi son derece güçlü bir engel bulursa da Meclis'te temsil imkanı bulabiliyor; ayrıca baraj sorunu olmadığı için Güneydoğu'da çok sayıda belediyeyi yönetebiliyor. Dolayısıyla Arap ayaklanmaları gücünü büyük ölçüde "kendiliğindenlik"ten alırken, son derece organize olan KSH'nin bu ayaklanmaları kendine model almasının tutarlı olduğu söylenemez.

Her ne kadar medya bazı milletvekillerinin yol açtığı tatsızlıklar ve güvenlik güçleriyle yer yer yaşanan çatışmalar dışında bu kampanyayı görmezden gelse de "sivil itaatsizlik" faaliyetlerinin BDP tabanını daha da genişletip iyice kemikleştirdiği söylenebilir. Çok da uzak olmayan bir zamanda DTP Genel Başkanı Ahmet Türk'ün Diyarbakır'daki eylemlerine halkın yeterince katılmamasından şikayet ettiği hatırlanacak olursa, BDP'nin bu kadar kısa sürede tabanını bu kadar etkili bir şekilde seferber edebilmesinin nedenleri üzerinde ciddi bir şekilde yoğunlaşmak gerekiyor. Kuşkusuz "sivil itaatsizlik" kampanyası tek başına BDP tarafından kotarılmış değildir. Burada BDP'ye ek olarak, KSH'nin yarı-yasal ve yasadışı organları ve kadrolarının hayli etkili olduğunu biliyoruz. Bütün bu rezervleri akılda tutmakla birlikte, YKSH tarihinde ilk kez bir siyasi partinin, bütün eksik ve zaafalarına rağmen ülke çapında uzun soluklu ve etkili bir "sivil" kampanya yürüttüğünü söylemek yanlış olmayacaktır. BDP'liler bu süreçte edindikleri deneyimi, güçlü bir TBMM grubuyla seçim sonrasında taşırlarsa Kürt sorununa bugüne kadar hiç yapamadıkları ölçüde damga vurabilirler.

**Din kartı:** BDP'nin "sivil itaatsizlik" eylemlerini dini alana da taşıması, Kürt sorununun geldiği aşamayı göstermesi açısından son derece anlamlıdır. Çünkü Türkiye'de, özellikle çok partili dönem sonrasında ortaya çıkan Kürt siyasi hareketlerinin çoğu dini konulara fazla ilgi ve özen göstermemiş, bunun sonucunda da din konusu bu hareketlerin önünü kesmek isteyen devletin elinde çok hayati bir "kart" olmuştu. Zaten muhafazakâr bir ülke olan Türkiye'de Kürtlerin İslamiyetle kurdukları ilişkinin ülke ortalamasının üstünde olduğu hesaba katıldığında devletin hiç de yanlış yapmadığı anlaşılıyordu.

Aynı durum PKK için de fazlasıyla geçerliydi. Örgütün Marksist-Leninist bir ideolojiyi temel alması, manevi konularda kaba materyalist ve dolayısıyla din karşıtı pozisyonları öne çıkartması hep kendilerinin aleyhine, devletin ise lehine oldu. (PKK'ya kadınların da katılması ve bunların erkek militanlarla birlikte dağlarda faaliyet göstermelerinin, bölgedeki dindarların önemli bir bölümü tarafından yadırgandığını da not etmek gerekir) Bu arada Milli Görüş hareketi başta olmak üzere, sağ partiler Kürtlerin İslami hassasiyetlerini gözettikleri için hep belli bir seçmen ve taraftar tabanı bulabildiler. PKK ile aynı tarihlerde Kürtler arasında örgütlenmeye başlayan Hizbullah'ın, benzer bir strateji izleyerek kendine güçlü bir toplumsal zemin yaratmış olduğunu da biliyoruz. PKK ile mücadelede kimi zaman adı konulup kimi zaman üstü örtülerek, "irşad faaliyetleri" yani Diyanet'e bağlı imam ve vaizlerin "bölücülüğe karşı milli birlik ve beraberlik"i

Arap ülkelerinin hemen tümünde muhalefetin siyasete katılma kanalları büyük ölçüde kapalıyken, Türkiye'de Kürt hareketi, her ne kadar karşısına bir dizi zorluk çıkarılsa, önünde yüzde 10 barajı gibi son derece güçlü bir engel bulursa da Meclis'te temsil imkanı bulabiliyor



Din kartını kullanarak rakiplerini ya da düşmanlarını alt etmek ya da en azından gelişimini yavaşlatmak isabetli bir düşünce olsaydı devlet Türkiye’de PKK’yı çoktan tasfiye etmiş olurdu.

temel alan dini çalışmalar yürütmeleri hep bir devlet politikası olmuştur. Devletin gücünün yetmediği yer ve zamanlarda, normalde ülkenin batısında hiç de hoş karşılanmayan cemaat ve gruplar (özellikle Hizbullah) camileri (ve dindarları) PKK’ya kaptırmamaları için teşvik edilmiş, önleri açılmış, kimi durumda alenen desteklenmiştir. Öte yandan Kürtlerde dini hayatla aşiret ilişkileri genellikle iç içe geçmiştir. Koruculuk gibi uygulamalar nedeniyle zaten “devlet yanlısı” aşiret yaratma stratejilerini hayata geçiren devlet, bu bağlar aracılığıyla elindeki “din kartı”nı daha da pekiştirmiştir.

AK Parti iktidarıyla birlikte devletin Kürt sorununda “din kartı”nı kullanma şansının ikiye katlandığı düşünülmüştü. Zira daha önce Kürt siyasi hareketine karşı devlet eliyle İslamiyetin, din görevlileri ve camilerin kullanılması, bölgedeki Milli Görüşçüler tarafından asla tam olarak benimsenmemişti. 2002 sonunda bilip tanıdıkları ve güvendikleri kadroların tek başına iktidara gelmesi ve adım adım hükümet olmaktan devlet olmaya doğru evrilmesi, Kürt İslamcılarının devlete karşı güvensizliğini büyük ölçüde azalttı. Fakat AK Parti’nin ilginç bir şekilde Kürt sorununda “din kartı”nı eskisi kadar güçlü bir şekilde gündeme getirmemesi nedeniyle, beklenen bu büyük buluşma, yani “devlet-Kürt dindarları ittifakı” gerçekleşmedi.

Son dönemde, devletin elinden bir şekilde çıkmış gözükken “din kartı”na KSH sahip çıkmaya çalışıyor. BDP dini hayatta da “sivil itaatsizlik” eylemleri düzeniyor ve bunda belli ölçüde başarılı da oluyor. Ancak ilk günkü bu görüntü aldatıcı olabilir. Çünkü BDP’liler camide sivil itaatsizlik çağrısını, devletin dini kendilerine karşı bir silah, en azından bir “kart” olarak kullandığı tespitinden hareketle yapıyorlar; AK Parti’nin, onların resmetmeye çalıştığı gibi bir politikasının olduğu söylenemez. KSH’nin yasal, yarı-yasal veya yasadışı kadrolarının, kendi tarihlerinden hareketle çok iyi bilmeleri gereken bir gerçeği iskaladıkları ileri sürülebilir: Din, Türkiye örneğinde İslamiyet ve bunun Kürtlerde yaşanış şekli, herhangi bir siyasi odağın kolaylıkla kullanabileceği bir silah, kart olmaz. Din kartını kullanarak rakiplerini ya da düşmanlarını alt etmek ya da en azından gelişimini yavaşlatmak isabetli bir düşünce olsaydı devlet Türkiye’de PKK’yı çoktan tasfiye etmiş olurdu.

Sonuç olarak, KSH’nin yıllar boyunca ihmal ettiği, hatta kimi zaman karşısına aldığı İslamiyet gerçeğini nihayet kabullenmesi, aradaki mesafeyi kapatmaya meyletmesi olumlu olmakla birlikte, ilk günlerdeki başarının fazlasıyla etkisinde kalıp, İslam dini ve dindarların kolaylıkla manipüle edilebileceği yanılsamasına kapılması durumunda bu hareketin kendisinde, hem de Kürtlerin iç barışında telafisi zor kırılmalara yol açabilir. Diğer bir deyişle, KSH’nin, dini hayatı ve dindarları devletin denetiminden kurtarması olumlu, kendi denetimine alması da olumsuz sonuçlara yol açacaktır. KSH’nin, dinin daha özgür yaşanmasına katkıda bulunmasıysa tüm Türkiye’nin hayrına olacaktır.

#### IV. BDP’NİN AÇMAZLARI

12 Haziran genel seçimlerine giderken BDP’nin bazı avantaj ve dezavantajlara sahip olduğu görülüyor. Bunların, özellikle açmazların önemli bir kısmı YKSH’nin önceki partilerinden miras kalmıştır. Genel olarak YKSH partilerinin, özel olarak da BDP’nin kendilerini kurtaramadıkları bazı açmazlarını sıralayacak olursak:

**Değişimi anlamakta zorlanma:** AK Parti sadece Güneydoğu'da BDP'lilerin tek rakibi olmakla kalmadı, büyük şehirlere göç etmiş Kürt kökenli seçmenlerin büyük çoğunluğunun da tercihi oldu. Aradan geçen onca zamana rağmen BDP'liler AK Parti'yi esas olarak sistem içi ayak oyunları ekseninde değerlendirmeye çalışıyorlar; iktidar partisinin ve Erdoğan'ın birbirinden farklı özelliklere sahip olan kitleleri peşlerinden sürüklemelerinin ardındaki ekonomik, kültürel, siyasal ve toplumsal faktörleri tam olarak okuyamıyorlar. Buna bağlı olarak AK Parti iktidarı boyunca ülkede yaşanan büyük dönüşümü, değişen iktidar ilişkilerini de tam olarak kavrayamıyorlar. Kürt sorununun çözümü konusunda hükümetin girişimlerine son derece kuşkuyla yaklaşıp her geçen gün iyice güçten düşen ordudan adım atmasını bekliyorlar. Kuşkusuz BDP'nin Kürt sorununa sadece hükümetin başlattığı açılım perspektifinden bakması beklenemez. Fakat açılımı basit bir aldatmaca olarak görme ve adımlarını atarken bunu hiç kaale almama stratejisi, hükümetin açılımda belli ilerlemeler kaydetmesi ve bunların Kürtlerin hatırı sayılır bir bölümü tarafından fark edilmesi durumunda iflas etmeye mahkumdur. Bu arada BDP'lilerin, adımlarını bütünüyle ona göre ayarladıkları Öcalan'ın devletle olan görüşmelerinin açılımla ilişkisini tam kavrayamadıkları da söylenebilir. Bu görüşmelerden çıkacak her türlü olumlu sonucun açılımı iletmesi durumunda BDP'lilerin bir açmaza düşeceklerini söyleyebiliriz.

**PKK tabanının dışına açılmama:** BDP'liler, HEP'le başlayıp bugün DTP ile süren yasal siyasi mücadele geleneğinin PKK kadar "yaşlı" olmadığını ve doğal olarak, PKK'nın yaratmış olduğu taban üzerinden siyaset yapmak durumunda kaldıklarını söylüyorlar. Yani kendilerini PKK'nın kitle tabanı ile sınırılıyorlar. Halbuki HEP'in kuruluşunda PKK ile, hatta Kürtlerle hiç ilişkisi olmayan bir dizi sol şahsiyet de yer almıştı. Ancak PKK ve Öcalan'ın, herkesi kendilerine tabi kılma politikaları nedeniyle bu partiler giderek çoraklaştı. Arada sırada, o da Öcalan'ın talimatlarıyla denenen "dışa açılma," "Türkiye partisi olma" girişimleri hep başarısızlıkla sonuçlandı. KSH'nin tek sorununun "dışa açılma" değil, aynı zamanda "içeri"yi, yani tüm Kürtleri kucaklayamama olduğunu da vurgulamalıyız. Bu noktada karşımıza ilk olarak KSH'nin dindar Kürtlere karşı dışlayıcı tutumu çıkıyor ki yukarıda da değindiğimiz gibi, bu yanıştan son dönemde dönülmeye başlandı, ama yıllar boyunca açılmış olan mesafenin hemen kapanması da mümkün değil.

**Türkiye partisi olamama:** HEP'ten beri tüm YKSH partileri önlerine "Türkiye partisi" olma diye bir hedef koydu ama bunda başarılı olamadığı gibi, bu yoldaki bazı girişimler kendi Kürt tabanında rahatsızlıklara yol açtı. Bu partiler, "Türkiye partisi" olmayı genellikle seçimlerde Kürt olmayan adaylar göstermek veya Kürt milliyetçiliğiyle ilgili olmayan partilerle seçim ittifakları yapmak olarak algıladılar. Bunun sonucunda her seçimde, bir avuç küçük sol grup/parti ve şahsiyetle yetinmek zorunda kaldılar. Bu kişi ve çevrelerin, YKSH partilerini tüm Türkiye'ye açmada herhangi bir yararı olmadığı gibi, genellikle "zamandışı" kalmış söylem ve sloganlarıyla onları da kendileri gibi marjinalleşmeye sevk ettiler. 2007 seçimleriyle TBMM'ye giren DTP (sonradan BDP) milletvekilleri de "Türkiye partisi" olma adına ülkede öne çıkan kimi ekonomik ve toplumsal sorunları dile getirmeye çalıştılar; ancak bunlar genel kamuoyunun dikkatini çekmedi

KSH'nin yıllar boyunca ihmal ettiği, hatta kimi zaman karşısına aldığı İslamiyet gerçeğini nihayet kabullenmesi, olumlu olmakla birlikte, İslam dini ve dindarların kolaylıkla manipüle edilebileceği yanılsamasına kapılması durumunda Kürtlerin iç barışında telafisi zor kırılmalara yol açabilir.

HEP'ten beri tüm YKSH partileri önlerine "Türkiye partisi" olma diye bir hedef koydu ama bunda başarılı olamadığı gibi, bu yoldaki bazı girişimler kendi Kürt tabanında rahatsızlıklara yol açtı.

ya da aynı milletvekillerinin Kürt sorunu üzerinden sergiledikleri bazı hırçın davranışların gölgesinde kaldı.

**İki kamuoyu arasında sıkışma:** YKSH partilerinin karşısında "PKK ile yollarını ayır" diye bastıran; hakkında kapatma davası açan; genel başkanını, yöneticilerini, belediye başkanlarını tutuklayan bir sistem ve ona geniş olarak destek veren Türk kamuoyu var. Bunların karşısındaysa, bu partilerin varlığını kendisine borçlu olduğuna inanan ve bu nedenle ona her istediğini yaptırabileceğini düşünen bir PKK ile Öcalan ve onlara destek olan belli bir Kürt kamuoyu. YKSH partileri bugüne kadar kendi tabanlarının, yani Kürt kamuoyunun seslerine kulak kabartırken Türk kamuoyunun kaygı ve beklentilerini fazla önemsemedi. Bu tutumunu da Kürtlerin ve Kürt siyasetçilerin yıllar boyunca uğradıkları mağduriyetlerle meşrulaştırmaya çalıştı. Bunun sonucunda, HEP'in ilk ortaya çıktığında Kürt olmayan kesimlerde varlığına tanık olduğumuz Kürtlere yönelik empati zaman içinde iyice eridi.

**Yasaklar nedeniyle kurumsallaşamama:** YKSH partilerinin en önde gelen sorunlarından biri, sistemin kendilerine hep kısa ömürler biçmesidir. Bu partilerden hiçbiri 10 yıl bile yaşayamadı. Kimileri hakkında kurulmalarından çok kısa bir süre sonra kapatma davası açıldı. İçlerinden bazıları herhangi bir seçime katılmadan yok oldu. Bu arada DEHAP gibi başarısız olduğu gerekçesiyle Öcalan'ın talimatıyla kendisini fesheden partiler de oldu.

YKSH'nin bir "partiler mezarlığı" görünümünde olması her yeni partinin işlerini daha da zorlaştırmaktadır. Örneğin birçok deneyimli kadro, daha önceki kapatmalar nedeniyle yasaklı oldukları için, yeni partiler yeni ve deneyimsiz isimlerle yola çıkmak zorunda kalıyorlar. Kapatılmış veya kapanmış her partinin lider kadroları, YKSH'nde zaten varolan çokbaşlılığı ve iktidar çekşimlerini daha da tırmandırıyor. Özellikle seçim arifelerinde bu farklı iktidar odakları yüzünden aday listelerini belirlemek iyice zorlaşmaktadır.

Her partinin daha kurulduğu andan itibaren her an kapatılacakmış psikolojisiyle hareket etmesi, YKSH'nin tabanını da doğrudan etkilemekte, parti yöneticilerinin taban üzerinde belli bir otorite kurması mümkün olmamaktadır. Partilerin "geçici" olması, "kalıcı" olarak görülen PKK ve Öcalan'ın otoritelerinin daha da artmasına yol açmaktadır.

**PKK ipoteği:** YKSH tarihi boyunca hiçbir parti PKK'nın tabanının ötesine gidemediği gibi, örgütün stratejilerinden bağımsız, hatta özerk politikalar da geliştiremedi. Ahmet Türk, Sırrı Sakık, Hasip Kaplan gibi, PKK ile belli ölçülerde mesafeli oldukları bilinen kişilerin zaman zaman buldukları partiye bağımsız bir rota saptama çabaları kısa süre içinde sonuçsuz kaldı ve sırf bu nedenle değişik şekillerde cezalandırıldılar. Reşadiye, İskenderun baskınları, Taksim'deki intihar eylemi gibi, "provokasyon" kokan ama akla ilk olarak PKK'nın gelmesine yol açan olayların ardından yapılan "karanlık odakların işi" türünden açıklamalar, bir-iki gün içinde PKK'dan gelen üstlenmeler nedeniyle yalanlandı. DTP'nin kapatılmasının ardından büyük bir gürültüyle ilan edilen

“sine-i millet” kararının ömrü de Öcalan’ın ilk avukat görüşmesine kadar oldu. PKK ipoteğinin yasal Kürt partilerinin ellerini iyice bağıladığı ortadadır. Yaşanan örneklerden sonra yasal alandaki Kürt siyasetçilerin sözlerinin herhangi bir hükmü kalmamakta, buradan hareketle yasal Kürt partilerinin aslında herhangi bir işlevleri olmadığı yolundaki önyargı ve önkabuller daha da pekişmektedir. Bu ipotek nedeniyle diğer aktörler YKSH’nin temsilcileriyle herhangi bir pazarlığa girişmemekte; halletmeleri gereken sorunlar için, bir şekilde PKK ve/veya Öcalan’la temas kurmanın yollarını aramaktadırlar. Devletin İmralı’da sürdürdüğü görüşmeleri de pekala bu bağlamda değerlendirmek mümkündür.

## V. BDP’NİN PKK VE ÖCALAN’LA İLİŞKİSİ

BDP’nin önündeki en hayati sorunların başında PKK ve Öcalan ile ilişkisinin geldiği söylenebilir. Fakat BDP’nin yasal alanda siyaset yapabilmesinin ön şartı olarak PKK ve Öcalan ile bağlarını koparmasını dayatmanın ne ölçüde gerçekçi olduğu tartışmalıdır. Öncelikle BDP’lilerin PKK’yı reddetmesinin, ona tavır almasının söz konusu olamayacağı ortadadır. BDP’nin PKK ile ilişkisini sorun olmaktan çıkarabilecek tek adım, BDP’lilerin bütün yasal mevzileri terk edip açıkça PKK’nın yanına geçmeleri olur.

BDP’nin PKK ile sadece organik bir ilişkisi yok. Bu partinin programıyla Öcalan’ın söylemleri, dolayısıyla PKK’nın perspektifleri birebir örtüşüyor. Örneğin BDP ve PKK’da üç temel önerme öne çıkıyor: “Demokratik cumhuriyet”, “demokratik özerklik” ve “demokratik konfederasyon.” “Demokratik cumhuriyet”ten, anayasada Kürtlerin de cumhuriyetin “asli unsur” olarak tanınması, her türlü kültürel haklarının verilmesi vb. kastediliyor. “Demokratik özerklik” ise, katı merkezîyetçi devlet yapısından yerel yönetimlerin güçlendirildiği adem-i merkezîyetçi bir yapıya geçilmesi talebinin ifadesi. “Demokratik konfederasyon” ise, Türkiye, İran, Irak ve Suriye Kürtleri’nin arasındaki ilişkileri düzenleyecek bir yapı olarak tasavvur ediliyor.

Asıl olarak Öcalan’ın İmralı’da geliştirdiği ve içleri henüz tam doldurulmamış bu önerilerin PKK’dan hazzetmeyen kesimleri cezbetmesi asla mümkün değil. Yine de şu önemli gelişmeyi kayda geçirmek şart: PKK ilk ortaya çıktığında, dört ülkedeki Kürtleri bir araya getirecek, sosyalizmle yönetilen bağımsız bir Kürdistan’ı hedefliyordu. Şimdi bağımsızlık yerine Türk ulus devleti içinde özerklik; birleşik Kürdistan yerine değişik ülkelerdeki Kürtlerin konfederal yapılanması; sosyalizm yerineyse demokrasi isteniyor. Bazı BDP’liler, PKK’nın yıllar içinde katettiği bu evrimin, büyük ölçüde yasal siyasi partilerin, yani HEP-DEP-HADEP-DEHAP-DTP ve BDP’nin başarısı olduğunu vurguluyor ve önlerinin açılması durumunda daha çok şeyi değiştirebileceklerini ileri sürüyorlar. Fakat ortada çok ciddi ve aşılması imkansız bir güven sorunu var. Türk kamuoyunda, PKK’nın, buna bağlı olarak da BDP’nin, Türkiye’nin düşmanları tarafından kurdurulmuş, onların çıkarları için çalışan yapılanmalar olduğu fikri, her terör saldırısıyla daha da güçleniyor. BDP’liler işte bu güven eksikliğini kırmak için özellikle son dönemlerde kendilerinin “Türkiyeli” olduğunu, çözümünü Washington’da ya da Erbil’de değil de Ankara’da aradıklarını; başlarına ne geliyorsa tam da bu yüzden geldiğini tekrarlıyorlar.

BDP’nin önündeki en hayati sorunların başında PKK ve Öcalan ile ilişkisinin geldiği söylenebilir. Fakat BDP’nin yasal alanda siyaset yapabilmesinin ön şartı olarak PKK ve Öcalan ile bağlarını koparmasını dayatmanın ne ölçüde gerçekçi olduğu tartışmalıdır.

Kürt tarafı, hükümetin Kürt sorununu çözmek yerine PKK'yı tasfiye etmeyi ve yeni entegrasyon projeleriyle Kürtleri asilime etmeyi düşündüğünden endişeleniyor. Sonuç olarak iki taraf da birbirine güvenmediği için çözüm iyice zora giriyor ve barışın dili iyice zehirleniyor.

## VI. BDP'NİN 12 HAZİRAN STRATEJİLERİ

BDP'nin desteklediği bağımsız adayların yürütecekleri seçim kampanyasının ipuçlarını "sivil itaatsizlik" kampanyasında bulabiliriz. Söz konusu kampanya dört temel talep üzerinde şekilleniyor:

- Anadilde eğitim,
- Siyasi tutukluların serbest bırakılması,
- Seçim barajının düşürülmesi,
- Askeri ve siyasi operasyonların durdurulması.

Bu dört talebin 12 Haziran seçimlerinde de sıklıkla dile getirileceği muhakkaktır. Fakat bunların da ötesinde BDP kampanyasının Abdullah Öcalan tarafından "demokratik anayasal çözüm" şeklinde tanımlanan proje ekseninde şekilleneceği anlaşılıyor. Nitekim BDP'nin destekleyeceği bağımsız adayların kampanyada "Demokratik Cumhuriyet" ve "Demokratik Özerklik için Özgürlük ve Demokrasi" sloganlarını temel alacakları ilan edildi.

"Demokratik anayasal çözüm" perspektifi esas olarak 12 Haziran'dan sonra oluşacak Meclis'in, "yeni, sivil bir Anayasa" yapmasını hedefliyor. AK Parti'nin de yeni Meclis'e benzer bir misyon yüklemekte olduğu ve bu seçim kampanyasında "yeni, sivil bir Anayasa" talebini öne çıkartacağı bilindiğinde, her iki partinin hedef birliği yaptığı düşünülebilir. Fakat BDP, yeni anayasada Kürt kimliğinin tanınmasını talep ederken AK Parti bu konuda bağlayıcı herhangi bir beyanda bulunmuş değil.

BDP'nin 12 Haziran seçimlerinde Kürt sorunu dışındaki iç ve dış sorunları gündeme getirmesi; Kürt kökenli olanlar dışındaki seçmenlere yönelmesi beklenmiyor. Ertuğrul Kürkçü, Sırrı Süreyya Önder, Levent Tüzel gibi Kürt olmayan bağımsız adayların gösterilmiş olması, dört yıl önceki seçimlerdeki benzer örnekler hatırlanacak olursa, bu kısır döngüyü kırmaya yeterli olamaz.

Zaten BDP bu seçimlerde birtakım vaat ve söylemlerle seçmen kazanmaktan ziyade, kendi denetimindeki seçmeni sandığa götürmeye ve onların oylarını olabildiğince çok milletvekili kazanacak şekilde önceden adaylar arasında paylaştırmaya harca-yacaktır. 2007 seçimleri öncesinde aynı seçim bölgesinde birden fazla DTP kökenli bağımsız adayın seçilip seçilemeyeceği merak edilmiş ve Diyarbakır'dan 4, Batman, Mardin, Muş, Şırnak ve Van'dan ikişer milletvekili Meclis'e gönderilmişti. 12 Haziran'da BDP'liler Diyarbakır'da 6 milletvekilliğini hedefliyorlar. Bunu gerçekleştirebilmek için 4 yıl öncekinden daha hassas ve titiz bir çalışma yapmaları gerektiği açıktır. BDP ayrıca Van'da milletvekili sayısını 2'den 4'e, Mardin ve Şırnak'ta 2'den 3'e, Hakkari'de 1'den 3'e, Şanlıurfa ve İstanbul 3. Bölge'de 1'den 2'ye çıkarmayı hedefliyor.

BDP'nin 12 Haziran seçimlerinde Kürt sorunu dışındaki iç ve dış sorunları gündeme getirmesi; Kürt kökenli olanlar dışındaki seçmenlere yönelmesi beklenmiyor.



## VII. BAĞIMSIZ ADAYLARIN PROFİLİ

12 Haziran seçimlerinde BDP'nin başını çektiği Emek Özgürlük ve Demokrasi Bloğu 39 ilde 61 bağımsız adayı destekliyor. Dört yıl önce olduğu gibi Muğla, Antalya, Aydın, Manisa, İzmir, Balıkesir gibi Batı illerinde de YKSH destekli bağımsız adaylar seçimlere katılıyor. Ancak 2007'de aday gösterilen Eskişehir, Sakarya, Hatay, Ordu, Rize, Samsun, Tekirdağ ve Yalova gibi illerde bu seçimlerde bağımsız aday gösterilmedi. Yeni aday gösterilen tek il ise Kırşehir oldu. 13'ü kadın olan 61 bağımsız adayın yaş ortalaması 48. 36 aday üniversite mezunuyken, 20 aday lise, 5 adaysa ilköğretim okulu mezunu.

400 aday adayı arasında eleme yapmak için 11 ilde ön seçim düzenleyen, diğer illerde de eğilim yoklaması yapan BDP yönetiminin en çok adayların gösterileceği seçim bölgelerini belirlemede zorlanmış olduğu, listeler belli olduğunda anlaşıldı. Örneğin daha önce adı Mersin ve Van için geçen Leyla Zana sonuçta kendi memleketi olan Diyarbakır'dan aday gösterildi. 2007'de Diyarbakır'dan seçilmiş olan Selahattin Demirtaş Hakkari'ye, Gültan Kışanak Siirt'e, Aysel Tuğluk Van'a Akın Birdal ise Gaziantep'e kaydırıldı ki bu isimlerden hiçbiri aday gösterildikleri ilin yerlisi değil.

Aslen Şırnak Cizreli olan Katılımcı Demokrasi Partisi Genel Başkanı, Eski Bakan Şerafettin Elçi de Diyarbakır'da kendine yer buldu. 2007'de İzmir'den aday gösterilmiş olan EMEP Genel Başkanı Levent Tüzel ise Ufuk Uras'ın yerine İstanbul 1. Bölge'nin bağımsız adayı oldu. İstanbul'dan gösterilmesi beklenen DEV-GENÇ Eski Genel Başkanı Ertuğrul Kürkçü ise 2007'de Orhan Miroğlu'nun kılıpayı kaybettiği Mersin'den aday gösterildi.

61 adayın siyasi profili çıkartılmak istendiğinde ilk olarak KCK davasından tutuklu 6 isim dikkati çekiyor: Bunlardan Hatip Dicle Diyarbakır, Selma Irmak ile Faysal Sarıyıldız Şırnak, İbrahim Ayhan Şanlıurfa, Kemal Aktaş Van ve Gülseren Yıldırım da Mardin'den aday gösterildi. Hatip Dicle'nin tıpkı yine Diyarbakır'dan aday gösterilen Leyla Zana gibi kapatılan DEP'in Diyarbakır milletvekilleri olduğu ve Mart 1994'te tutuklanıp yıllarca hapis yattıkları hatırlandığında 12 Haziran'ın özel olarak onlar, genel olarak da YKSH için bir tür rövanş olacağını söyleyebiliriz. Onlara yakın tarihin iki mağduru daha ekleniyor: DTP'nin kapatılmasıyla birlikte yasaklı durumuna düşen bu partinin iki kurucu eşbaşkanı (ki sonradan DTK'nın eşbaşkanları olarak seçildiler) Ahmet Türk ile Aysel Tuğluk.

61 aday arasında en çarpıcı ismin Şerafettin Elçi olduğu söylenebilir. Çünkü Elçi yıllardan beri KSH içinde PKK çizgisinden bariz bir şekilde farklı bir pozisyon alan, IKDP Lideri Mesut Barzani'ye yakın olduğu bilinen itibarlı bir isim. Elçi'nin BDP'nin desteğiyle yıllar sonra TBMM'ye girmesi Kürt hareketi içindeki "birlik" tartışmalarını da ileri bir noktaya taşıyabilir. İslamcı duruşuyla bilinen, yıllar önce RP'de siyaset yapmış ve bir süredir DTK bünyesinde faaliyet yürüten Altan Tan'ın Diyarbakır'dan adaylığı da benzer bir öneme sahip. Elçi ve Tan gibi isimlerin BDP'nin başını çektiği bir blokta yer alması, PKK çizgisine alternatif Kürtçü siyasi şahsiyetler ve oluşumlar yaratma veya varolanları güçlendirme stratejisini zayıflatabilir. Bu arada Mardin adaylarından Erol Dora'nın seçilirse TBMM tarihinin Süryani kökenli ilk milletvekili olacağını altını çizmek gerekiyor.

Buna karşılık Ertuğrul Kürkçü, Sırrı Süreyya Önder, Ferhat Tunç, Levent Tüzel gibi sosyalist soldan isimlerin, bu hareketin her geçen gün daha da marjinalleştiği göz önüne

12 Haziran  
seçimlerinde  
BDP'nin başını  
çektiği Emek  
Özgürlük ve  
Demokrasi Bloğu  
39 ilde 61 bağımsız  
adayı destekliyor.

YSK'nın aldığı karar sadece BDP'nin değil, MHP dışındaki tüm siyasi partilerin eleştirilerine neden oldu. Medyanın ezici bir çoğunluğu da 12 Haziran seçimlerinin meşruiyetine gölge düşürebilecek bu karardan YSK'nın dönmesi gerektiği yolunda yayın yaptı.

alnırsa, KSH'ne oy açısından değil de daha çok "sembolik" anlamda katkı sunabilecekleri söylenebilir.

61 bağımsız aday içerisinde seçilme ihtimali yüksek olanlar arasında "transfer" isimlerin fazla gözükmesi KSH tabanında belli rahatsızlıklar yaratabilir. Özellikle birden fazla adayın gösterildiği seçim bölgelerinde, örneğin Diyarbakır'da BDP tabanından, Elçi, Tan gibi "transfer" isimlere oy vermesi öngörülenlerin bir bölümünün, kendilerine daha yakın gördükleri adaylara yönelmesi durumunda telafisi zor travmalar yaşanabilir. Sırf bu nedenle, zaten hassas bir konu olan aynı seçim bölgesinde birden fazla aday çıkarma stratejisi başarısız kalabilir.

## VIII. YSK'NIN SEÇİM SÜRECİNE MÜDAHALESİ

Yüksek Seçim Kurulu (YSK) binlerce milletvekili adayından sadece 12'sini, değişik suçlardan mahkum oldukları için veto etti. Bunlardan yedisi BDP tarafından desteklenen adaylardı: Leyla Zana, Hatip Dicle, Ertuğrul Kürkçü, Gültan Kışanak, Sebahat Tuncel, Mehmet Salih Yıldız ve İsa Gürbüz. Ancak yapılan itirazlar ve sunulan ek belgeler sonucunda Gürbüz dışındakilerin adaylıkları dört gün sonra yine YSK tarafından onaylandı. YSK'nın ilk aşamada veto ettiği 7 isimden Zana, Dicle, Kürkçü, Kışanak ve Tuncel, BDP destekli listelerin siyasi açıdan en öne çıkan adayları arasında yer alıyorlardı. Bunlardan herhangi birinin seçime girememesinin YKSH için hayli sıkıntı verici bir durum olduğu ortadaydı. Nitekim veto kararı açıklanır açıklanmaz BDP çok sert bir tepki gösterdi. Bu kararı hükümet ile YSK'nın ortak bir komplosu olarak ilan etti. Önce Güneydoğu'da başlayan protesto gösterileri, şiddetlenerek ülkenin dört bir yanına yayıldı. Diyarbakır'ın Bismil ilçesindeki protestolarda yaşanan çatışmalarda İbrahim Oruç adlı genç hayatını kaybetti.

YSK'nın aldığı karar sadece BDP'nin değil, MHP dışındaki tüm siyasi partilerin eleştirilerine neden oldu. Medyanın ezici bir çoğunluğu da 12 Haziran seçimlerinin meşruiyetine gölge düşürebilecek bu karardan yine YSK'nın dönmesi gerektiği yolunda yayın yaptı. Nihayet Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, BDP'nin eski eşbaşkanı Selahattin Demirtaş'ı Köşk'e davet ederek krize doğrudan müdahale etti. Ne var ki Demirtaş, çıkan olayları gerekçe göstererek Köşk yerine Bismil'e gitti. Yine de Gül, veto edilen adayların itirazlarını tamamlamalarından sonra "noksan belgeler tamamlandığına göre bir problem kalmamalı" diyerek aktif müdahalelerini sürdürdü.

Dört günlük YSK krizinin kazananının BDP ve bu partinin desteklediği adaylar olduğu yolunda kamuoyunda neredeyse bir görüş birliği oluşmuş durumda. Yine bu krizden MHP'nin de istifade etme şansının yüksek olduğu yorumları yapılıyor. Sonuç olarak bu kriz Kürt siyasi hareketinin hızlı ve etkili bir şekilde kitleleri harekete geçirebilme kapasitesini bizlere gösterdi. Öte yandan yüzde 10 barajıyla zaten büyük ölçüde elleri kolları bağlanmış olan Kürt hareketine fazladan YSK tarafından yeni engeller çıkartılmasının kamu vicdanını rahatsız ettiğini, buna ek olarak devletin diğer kurumlarının da bu durumdan hoşnut olmadıklarını gördük. Sonuç olarak YSK dört gün içinde geri adım atmak zorunda kaldığı veto kararıyla BDP destekli adayların kampanyalarını erken bir zamanda ve hayli güçlü bir şekilde başlatmalarına yardımcı olmuş oldu.

## IX. SONUÇ YA DA KÜRT SİYASİ HAREKETİ İÇİN TARİHİ BİR FIRSAT: 12 HAZİRAN SEÇİMLERİ

2007 seçimlerinde bağımsız aday gösterme konusunda belli bir tecrübe edinmiş olan BDP'lilerin, normal şartlarda 30'a yakın milletvekiliyle TBMM'de yeniden grup kurmaları şaşırtıcı olmayacaktır. Emek Özgürlük ve Demokrasi Bloğu'nun aday listesi, 4 yıl öncesine kıyasla çok daha güçlü ve iddialı isimlerden oluşuyor. Listede seçilme şansı yüksek olan adaylara baktığımızda "teknokratlar"dan ziyade siyasal profilleri yüksek olan isimler dikkat çekiyor. Buradan hareketle Meclis'in yeni yasama döneminde Kürt sorununun çok daha fazla ön plana çıkacağı öngörülebilir.

12 Haziran'da oluşacak olan TBMM'nin "yeni ve sivil bir anayasa" için bir tür "kurucu meclis" gibi çalışması veya ayrı bir kurucu meclis oluşsa dahi yeni anayasanın yapımında kritik bir rol oynaması kuvvetle muhtemel olduğu için BDP Grubu'nun rolü ve önemi daha da artacaktır. Dolayısıyla YKSH'nin, 12 Haziran'dan sonra, tarihi boyunca uzağında durduğu bir fırsatı yakalamak üzere olduğunu söyleyebiliriz. Ne var ki bu fırsatın varlığı, BDP'nin bunu isabetli bir şekilde değerlendireceği anlamına gelmiyor. Herşeyden önce, yukarıda "BDP'nin açmazları" başlığı altında saydığımız sorunlar, bu partinin önüne tekrar tekrar çıkacaktır.

Bunlara ek olarak, aday listelerinden siyasi açıdan son derece güçlü olacağı yolunda işaretler aldığımız BDP'nin muhtemel TBMM Grubu'nun tam anlamıyla bir koalisyon olması işleri iyice zorlaştırabilir. "Koalisyon" derken sadece Şerafettin Elçi, Altan Tan gibi PKK geleneğinden olmayan Kürt aydınlarını veya Ertuğrul Kürkçü, Sırrı Süreyya Önder, Levent Tüzel gibi sosyalist solun temsilcilerini kastetmiyoruz. BDP'nin muhtemel TBMM Grubu'nda, Kürt sorununa bakışları arasındaki farklılıklar "güvercin-şahin" ikilemine indirgenemeyecek kadar büyük olan Kürt siyasetçiler de yer alacak. 2007 seçimlerinden sonra oluşan DTP Grubu'nda Ahmet Türk-Sırrı Sakık-Aysel Tuğluk gibi daha ılımlı ve realist isimlerin Emine Ayna ve benzerlerinin başını çektiği grup tarafından nasıl pasifize edildiklerine tanık olmuştuk. 12 Haziran'dan sonra bu türden çekişme ve gerilimlerin, yeni anayasa gibi son derece kritik bir konunun gündeme gelmesiyle çok daha derinleşip tırmanması muhtemeldir. Bu bağlamda gelecekteki BDP Grubu'nda Leyla Zana ile Hatip Dicle'nin etraflarında, tabii eğer milletvekili seçilirlerse, iki ayrı ve yer yer zıt odağın oluşabileceğini, erken bir öngörü olarak kayda geçirebiliriz. Özellikle Leyla Zana'nın 20 yıl sonra yeniden TBMM'ye dönme ihtimali hem Türkiye demokrasisi, hem de Kürt siyasi hareketinin gelişimi açısından başlı başına bir sınav olacaktır.

BDP'nin 12 Haziran sonrasının fırsatlarını değerlendirebilmede belirleyici öge, her zaman olduğu gibi İmralı (Öcalan) ve Kandil'e (PKK) karşı takınılacak tavır olacaktır. Kuşkusuz, kimler milletvekili seçilirse seçilsin, parti ve TBMM grup yönetimi nasıl şekillenirse şekillensin, BDP'lilerin yeni dönemde Öcalan ve PKK'ya meydan okumaları diye bir şey kesinlikle söz konusu olamayacaktır. Fakat Öcalan'ın devletin kimi temsilcileriyle görüşmelerinde somut birtakım ilerlemeler kaydedilirse, yani Kürt sorununun barışçıl yollarla kalıcı çözümü için bazı kapılar aralanabilirse, böylesi bir süreçte doğal olarak PKK'nın etkisi azalıp BDP'ninki artacaktır. Dolayısıyla BDP'liler eğer ürkek davranmazlarsa, hükümetin 12 Haziran'dan sonra kaldığı yerden yeniden gündeme

TBMM'nin "yeni ve sivil bir anayasa" için bir tür "kurucu meclis" gibi çalışması veya ayrı bir kurucu meclis oluşsa dahi yeni anayasanın yapımında kritik bir rol oynaması kuvvetle muhtemel olduğu için BDP Grubu'nun rolü ve önemi daha da artacaktır.

sokmasını beklediğimiz “demokratik açılım”ın ayrılmaz ve yapıcı bir parçası olabilirler. BDP listeleri, YKSH’de “dağ”ın küçülmek, “düz ova”nınsa büyümek istediğinin işaretlerini vermektedir.

BDP’nin ve buradan hareketle Kürt siyasi hareketinin geleceği sadece kendilerine bağlı değildir. Öncelikle 12 Haziran’da nasıl bir TBMM’nin oluşacağını görmek gerekecek. Bu noktada bir dizi soruyu sıralayabiliriz. Örneğin:

- MHP yüzde 10 barajını aşabilecek mi? Aşarsa yeni MHP Grubu’nun Kürt sorununa ve karşılıklarına çıkacak yeni BDP milletvekillerine yaklaşımları nasıl olacak? MHP’nin barajı aşamaması durumunda, BDP’nin olduğu bir Meclis’te Türk milletçilerinin bulunmaması yeni Anayasa sürecini ve açılımı nasıl etkileyecek?
- AK Parti Güneydoğu’da nasıl bir performans gösterecek? AK Parti’den seçilecek milletvekilleri Kürt sorunu konusunda nasıl bir inisiyatif geliştirecekler? AK Parti eğer yeniden tek başına iktidara gelirse “demokratik açılım”ı eskisinden daha büyük bir şevkle 12 Haziran’dan sonra, kaldığı yerden devam ettirecek mi? Yoksa tüm enerjisini PKK’nın silahsızlandırılmasına mı verecek?
- CHP, yeni anayasa tartışmalarında, Kürt kimliğinin ve Kürtlerin bazı taleplerinin tanınması noktasında nasıl bir tutum takınacak? Kemal Kılıçdaroğlu’nun yönetimindeki yeni CHP’nin Güneydoğu performansı nasıl olacak ve burada oluşabilecek bir ivme CHP’nin yaklaşımını nasıl belirleyecek?

Tabii esas soru hep aynı: Abdullah Öcalan, 12 Haziran’dan sonra BDP’nin kendi ayakları üzerinde durmasını isteyecek mi, buna izin verecek mi?





Legal ve illegal Kürt siyasi oluşumlarıyla var olan bağı ve Kürt meselesiyle doğrudan ilişkisi dolayısıyla, BDP tartışmasının BDP'yi aşarak, hem Kürt meselesinin siyasal bağlamını hem de bu meseleyle ilişkili yasadışı ve yasal aktörleri de göz önüne alarak yapılması tarihsel bir zorunluluktur. Bu açıdan bakıldığında, BDP'nin 12 Haziran seçimleri gündemini KCK Operasyonları, İmralı'da süren görüşmeler, sivil itaatsizlik eylemleri, demokratik açılım gibi çeşitli dinamikler belirlemektedir. Bu unsurlar BDP için birçok avantaj barındırırken pek çok dezavantaja da yol açmaktadır.

BDP, seçmenin, kendisinin dışında neden AK Parti'yi tercih ettiğini doğru analiz edememekte, Türkiye'nin siyasal haritasındaki değişimi anlamakta zorlanmakta, PKK tabanının dışına açılarak Türkiye partisi haline gelememekte ve örgütün stratejilerinden bağımsız, hatta özerk politikalar geliştirememektedir.

Öte yandan, Türkiye siyasal hayatının son iki yılına damga vuran gelişmeler, BDP'nin potansiyel tabanıyla buluşmak için geliştirdiği yeni stratejiler ve bağımsız aday gösterme konusunda edindiği tecrübeler, normal şartlarda otuz yakın milletvekiliyle TBMM'de grup kurmasını mümkün kılmış gözükmektedir. 12 Haziran'da oluşacak olan TBMM'nin "yeni bir anayasa" için bir tür "kurucu meclis" gibi çalışacak olması BDP'nin kuracağı grubun ve izleyeceği stratejinin önemini daha da artırmaktadır.

Elinizdeki analiz bu çerçevede, 12 Haziran 2011 genel seçimlerine hazırlanan BDP'nin ne tür seçim stratejileri izlemekte olduğu ve izleyebileceği; bu seçimlerin BDP'nin geleceğine nasıl etkide bulunabileceği gibi soruları tartışmayı hedeflemektedir. Analiz, BDP'nin Kürt siyasi hareketi içindeki bilinen gidişatı tersine çevirme ihtimali olup olmadığını, bu bağlamda 12 Haziran 2011 genel seçimlerinin nasıl bir önem taşıdığını ele almaktadır.

---

#### **Ruşen ÇAKIR**

25 Ocak 1962 Hopa doğumlu. Galatasaray Lisesi'ni bitirdi. 1985 yılında Nokta Dergisi'nde gazeteciliğe başladı. Sırasıyla *Tempo*, *Cumhuriyet*, *Milliyet*, *CNN Türk* ve *NTV*'de çalıştı. TESEV'DE Demokrasi, Sivil Toplum ve İslam Dünyası Programını yönetti. Fransızca ve İngilizce bilen Çakır'ın siyasal kimlikler ve sorunlar üzerine pek çok kitabı ve makalesi bulunmaktadır. Çakır, 2002 Aralık ayından beri *Vatan Gazetesi*'nde yazıyor ve Eylül 2008'den beri *NTV*'de yayın danışmanı olarak görev yapıyor.

---

#### **SETA | SİYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI**

Reşit Galip Cd. Hereke Sokak No: 10  
GOP Çankaya 06700 Ankara TÜRKİYE  
Tel: +90 312.405 61 51 | Faks: +90 312.405 69 03  
www.setav.org | info@setav.org

#### **SETA | Washington D.C. Office**

1025 Connecticut Avenue, N.W., Suite 1106  
Washington, D.C., 20036  
Tel: 202-223-9885 | Faks: 202-223-6099  
www.setadc.org | info@setadc.org